

Gausdals Tidende

25. årgang

Gausdal Historielag

nr 1 2012

2011

Historielaget holdt årsmøte i Østre Gausdal Prestegard 6.mars med 33 frammøtte. Kulturinnslaget stod Birgit Kraabøl for, med Ulstruds historie før og etter at historielaget tok over garden for 10 år siden.

Birgit Kraabøl hadde frasagt seg gjenvalg etter til sammen 10 år som leder siden 1999 og ble avløst av valgkomitemedlem Ola Fyksen, etter forslag fra salen.

Det har vært 8 styremøter i perioden med 49 saker, utenom referatsaker, til behandling. Historielaget har nå 452 medlemmer.

Gausdalsminner nr. 14.

Annet hvert år kommer Gausdalsminner, i år nr. 14 i rekken. For første gang var det farger innvendig og produksjonen stod det nystartede IGT i Gausdal for. Salget startet på Gausdalsdagen. Bokutvalget kom også med to nye temahefter: nr. 7 om Ulstrud ved Birgit Kraabøl og nr. 8 med dikt av Bjørn Kleiven "Fra vugge til grav". Bokutgivelsene betyr mye for lagets økonomi samtidig som kulturstoff blir tatt vare på og gjort tilgjengelig.

Ivar B Blekastad og Anders Austlid har fortsatt arbeidet med å registrere bøker i historielagets bibliotek, de har nå passert 3000 registreringer.

Boksalg

Historielaget har mange bøker for salg. Disse kan kjøpes på medlemsmøtene i Prestgarden første mandagen i måneden, og på forskjellige butikker i bygda. På butikkene blir de sist utgitte bøkene prioriter på grunn av begrenset hylleplass. Hjelp oss med å gjøre butikkpersonalet oppmerksom på at bøker mangler, slik at de kan varsle vår ansvarlige for bøkene om at det må suppleres!

Bøker kan også bestilles på: www.gausdalthistorielag.no

Skulemuseum

Arbeidet med å samle og registrere skulemateriell har nå kome langt. Strømsalen i Prestgarden er leigd for å bli innreia som eit skulemuseum. Torgunn Holm Maurset, Ragnhild Bjørge, Marie Ellingsberg, Inga Johanne Pighaug, Mari Enden og Borghild Bækken har arbeidet med dette. Det siste som skal gjerast er registrering av gammalt frå Engjomskulen. Vi saknar framleis eit gammalt kateter(høgt) og gamle bokskåp/hyller.

Slektsgransking, kirkebøker og fotoregristrering.

Medlemsmøtene første mandag i måneden holdes i regi av Gunnar Rundtom som leder for slektsgranskinga. Tor Korsvold leder fotoregristrering.

I 2011 har 8 personer lånt oss albumer/løse bilder og utifra det er det skannet 250 bilder til Historielagets arkiv.

Laget har også fått inn noen bilder som gaver bl.a fotografier tatt av en som var pasient på Granheim under store deler av krigen.

Arbeid med identifisering er et viktig arbeid som vi trenger hjelp til.

Kirkebokgruppa består av Gunnar Rundtom, Nils Nygård, Ingvar Kalrud, Anfrid Rundtom og Tor Kristian Nordvang. De har nå også fått forsterkninger av Johan og Eva Volehaugen og Jørgen Moen. Gruppa jobber med registrering og korrekturlesing av kirkebøker. Totalt 8 bøker er ferdige og er tilgjengelige i papirutgave. Fremdeles gjenstår mange kirkebøker og på sikt også tingbøker og andre kilder, **vi ønsker oss flere til dette arbeidet!**

Intervju/videogruppe

Ta kontakt med Ingeborg Olstad, Ivar Arne Nordrum eller Terje Wold hvis dere kjenner noen som bør intervjues, så vil disse hjelpe til med å gjennomføre intervjuene.

Asbjørn Bolt Evensen, som gikk bort i 2011, ble intervjuet av Nils Nygård. Dermed ble mye god bygdehistorie bevart.

Arkivarbeid

Historielagsarkivet i kjelleren i Østre Gausdal Prestegard får stadig tilsig av verdifullt stoff fra bygda. Her oppbevares bygdehistorisk materiale i form av dokumenter, protokoller, brev, fotografier etc., med muligheter for utlån og innsyn etter fastsatte regler. Avlevering av materiale kan skje på medlemsmøtene den første mandagen i måneden, eller ved henvendelse til Kjell Håkon Reistad. Avlevering kan også skje til Opplandsarkivet på Maihaugen. 8 personer har levert arkivstoff siste år.

Utadrettet virksomhet

På Foreningen Norden sin bygdedag på Aulestad den 2. juli deltok vi med boksalg.

Vi deltok også på Gausdalsdagen den 3. september. Til Gausdalsdagen var Gausdalsminner nr 14 og temahefte om Ulsrud "Fra levende bruk til gardsmuseum", klar for salg.

Historielaget ga "Gåsøsymposiet" på Klåpesetra den 13. august en sponsorstøtte. Dette var det første arrangementet på Klåpesetra. Arrangementet var meget vellykket og det planlegges flere.

”Minnes du” kveld

Årets tema var ”de frilynte ungdomslaga”, og arrangementet foregikk på Vonheim den 6. november, og ble ledet av Johannes Thallaug. Ca 70 personer møtte opp for å minnes sin egen ungdomstid. Det ble en hyggelig kveld der flere delte sine historier med forsamlingen. Møtelederen hadde fått tak i gamle lagsaviser og leste fra disse. Arne Nustad bidrog med sang og sketsj. Torgunn Maurset med piano og allsang. Tor Korsvold viste bilder. Oddvar Fyksen fortalte historier fra sin tid, og bidrog til at andre stod fram med sine minner.

Restaurering og dugnadsarbeid i Ulsrud

**Opprinnelig ytterdør kopiert av
E. Paulsrud
Foto: KH Reistad**

Hovedbygningen har fått ny ytterdør. Paulsrud Snekkerverksted v/Egil Paulsrud laget kopi av opprinnelig tofløya dør med overlys. Opprinnelig beslag kunne overføres, samt gammel vindusramme med grønne ruter over døra. Sammen med skifertak forrige sommer, betyr dette en tilbakeføring til tidligere eksterior. Resultatet ble en bygning med harmoniske og helhetlige linjer.

Staum, Staum og Stensrud restaurerte stall med nytt gulv i vognskjul, stalltrevbru med rekkverk og reparasjon av vegg. Steinpilarer under stallen ble revet og gjenoppmuret. Rydding og restaurering innvendig i stallen ble også påbegynt. Låvebru ble fornyet. Skut på låven ble retta opp og festet. Slipsteinskrakk under låvebru ble restaurert. Elektrisk installasjon i låven ble fullført.

**Stallvegger, vognskjulgulv
restaurert av Staum, Staum og
Stensrud
Foto: KH Reistad**

Dugnadsarbeidet har omfattet hogst nedenfor fjøset, for rydding av tomt til depot. Trær mot smia er fjernet, slik at smia kan ses fra tunet. Langs skogsbilveg og rundt tun er det ryddet for kratt. I nedre del av vegen over Augga måtte gravemaskin til, for å rense grøfter og fjerne stein. Innendørs er KPS magasinovn og svart vedkomfyr på plass. Dette betyr tilbakeføring til tidligere inventar på Ulsrudkjøkkenet.

På Ulsrudsætra ble det familieførøking. Kanskje ville også historielagets ku markere at det var 10 år siden historielaget tok over Ulsrud. Kua fødte helt uventet en velskapt liten krabat.

Foto: KH Reistad

Staum, Staum, Stensrud og Hammershaug restaurerer stallpilar
Foto: KH Reistad

Ulsrudarrangementer

10 år med Ulsrud i historielagets regi ble markert denne sommeren. Pinkskvelden hadde en del dugnads- og arbeidsfolk samlet seg til grautlag. Ola Fjeldets ord og toner satt godt i tømmerveggene på Ulsrudlåven.

Knutrud og Sørum i samspill St. Hans
Foto: KH Reistad

St. Hanskvelden ble det gratis konsert og filmframvisning. Med ord og toner formidlet Anne Marit Knutrud og Thomas Sørum bygde- historiske stemningsbilder. Formidlingskunst, samspill og musikkglede begeistret publikum.

Et filmatisert tilbakeblikk på de 10 siste år i Ulsrud, viste historielagets krafttak for å sette Ulsrud i stand som gardsmuseum. Her var reparasjoner, gardsarbeid og

beretninger fra folk fanget inn med varme, humor og alvor. Et flott arbeid av historielagets filmprodusenter!

Årets arrangementer viste at nedre låvegulv, nå amfi, dugde til både konsert- og kinosal. Agnhus og øvre låvegulv fungerte som gildehall for 30 personer. Ei gruppe fra Gjøvik Historielag, avd. Biri kom på søndagsvisitt til Ulsrud denne sesongen.

Hestevandring på Ulsrud

På ei steinrøys tilhørende garden Branden i Svatsum, låg ei gammel hestevandring. Den var produsert av Mesna Bruk. Ole Kvisberg mente at denne burde tas vare på av historielaget, og Per Branden ga klenodiet til Ole. Tannløs og fastrusta ble den transportert til Arne Kråbøl. Håkon og Anders Kråbøl tok seg av restaureringsarbeidet. Hestevandringa befinner seg nå på Ulsrud.

Industribedrifta Mesna Bruk startet i 1814. I 1874 ble en del produksjon av landbruksmaskinredskap flyttet fra Kværner Bruk til Mesna Bruk. I 1895 ble det produsert 6 stasjonære hestevandringar der.

Hestevandring er en innretning der en hest går i ring og trekker drivverket til en maskin, f.eks. et treskverk. Kraftoverføringsakslingen heves over hesten eller graves ned. Fra Ødegård i Bødalen fikk historielaget en slik aksling. Sverre Kvisberglien grov den ut av jorda under låvebrua, der den hadde ligget en årrekke. Aksling og ledd var allikevel i god stand.

Vedaakkort på Nysetern 1945

Asbjørn Ruud og e drog med middagsbussen åt Løvlund med ryggsekker og skiutstyr måndag 16. april 1945. Da vi gjekk tå bussa vart vi vår at vi hadde glømt seternykjylan. E ringte da hematt og fekk 'n far til å gå på kveldsbussen for å få sendt døm med åt Svastom.

Vi var inne på Brumoa og fekk i øss litt tå nisten vår før vi starta opp. Vi var så heldige at vi trefte ein kar med hest og sleda som skulle oppover lia. Vi fekk

dermed skyss åt pjanket vårt.

Denne karen svingte tå og skulle ned på Findalen. Så fekk vi på oss ryggsekkan og skiutstyret og starta opp

gjennom bratteste lia. Vi kom ogom Synstgardssetra og tok ut retningen videre. Ettersom vi kom over høgda sør for

Kroktjøynnet kom månen fram - og det vart ganske bra sikt. Likevel kom vi under med at vi hadde gått for langt, både vest- og nordover. Men så fekk vi sjå

seterhusan på Grytlien i måneljøset - og da fekk vi korrigert retningen. Nå gjekk vi sørover mot Vetafjellråket og

var framme på setra ved halv 11-tida om kvelden.

Fra v: Ingunn Solbjørg, Ågot Sletten og Helene Mathea Gilberg. Tortjernlia 1935/36.
Foto: Gausdal Historielags arkiv

Vi fekk læst op døren, og det fyste var å få varme i omna. Det smakte godt med mat og kaffe, og snart vart det en god lonk i stuggun. Vi ordna te sengen, og så var det itte lenge før karan sov.

Neste mårå var vi tidlig oppe, fekk over kaffen og et fyrudugurden. Så var det å kåmmå seg ut for å gå på vedaakorten. Fysst måkå vi unna snog så vi fekk ut sagkrakken, før vi gjekk på med bågåsagen. Vi saga opp en skikkelig haug om gongen - så plasserte vi hoggestabben og la an å kløyve etter som. Slik saga vi og kløyvde skiftevis heile vikua. På den måten fekk vi skifte arbeidsstilling ofte. Vi heldt på heile vikua og vart ferdige med siste kubbom ved 10-tida laurdagen. Etter at vi hadde ete og rydda etter oss, starta vi på hemturen. Været hadde vore bra eille dågån, e gjekk enda nåen skiturer oppover stylen etter at vi hadde matpauser, føret var bra.

Vi drog på hemtur fyry høgstdag, og gjekk sørover etter vintervegen mot Donglonglia, over Hornsjøen og retning mot Forsetsetra. Vi hadde skåråføre både da vi gjekk innover og hematt. Men ved Ropptjøynnet kom vi forbi ope vatten nåen meter bortafør oss. Vi skvatt nok lite grann, men stiltra oss fram - og det gjekk bra. Vi fortsette sørover Svarthusmyren mot Forsetsetra. Der gjekk vi inn og kvilte hos 'n Gudlaug - fekk kaffe og et opp siste nista vår. Nå gjekk vi til fots nedover lia, bar med oss ryggsekker og ski - ein strekning på någå over ei mil før vi kom til gards att. Vi hadde hatt ein fin tur, men litt slitsamt på slutten.

Dette var laurdag 21.april.

Da vi var vel hematt, var det slådda på åkeren norda garden, så det vart tidleg våronn.

Fortalt av Nils Engeland (1923-2010)

50 år siden Inge Krokanns død

27. desember 2012 er det 50 år siden forfatteren Inge Krokann døde. Han var født i Oppdal i 1893. Han flyttet senere til Gausdal og bygde seg hus i Nord-Bjørge, der han bodde og virket til sin død. Han skrev en rekke dikt, artikler og bøker. Best kjent er han for romanen ”I Dovre-sno”, første bindet i romanserien om Lo-ætta. Det var også han som innførte det kjente begrepet ”Det store hamskiftet”, om overgangen fra naturalhusholdning til pengehusholdning. Historielaget har fått et stort arkiv etter Inge Krokann. Solrun Krokann Berg har samlet stoff om farens liv og forfatterskap i 36 permer. I tillegg har hun gitt bøker, foto og annet materiale. En stor takk for et stort materiale!

Dette materialet står til disposisjon for dem som ønsker å forske på Inge Krokanns liv og forfatterskap. Spesielt hyggelig hadde det vært om det kunne blitt brukt av skoleungdom til f.eks sær oppgaver. Om noen ønsker å engasjere seg i en 50-års

markering for hans død, står materialet selvfølgelig til disposisjon. Ta kontakt med arkivar for bruk av materialet.

Artiklene og minneordene etter Inge Krokann er mange, vi tar med et minneord fra Norsk Rikskringkasting dagen etter hans død:

Inge Krokann til minne.

Brått er dikteren Inge Krokann borte. Eit sviande tap. Ein må samle seg ein grann med det samme ein får budskapet. For det var noko som brast *høgt*. Lik den ville sorg i en streng som spring. Det var ei stor handlekraft og skaparkraft, ein klar hjerne og eit hjarte fullt av omsorg som brast med Inge Krokann.

Dei ruvande bøkene av dikteren står der, med sine djerve bilete frå gamle og nyare tider. Og dei inderlege og poetiske songane hans lever rundt i konsertsalane. I desse få minneorda blir det ikke høve til å koma inn på alt dette.

**Fra Inge Krokanns 50 års dag i Nord-Bjørge.
F.v: Martin Graedler, Hallvard Blekastad,
Tarjei Vesaas og Inge Krokann.
Foto: fra Årbok for Gudbrandsdalen 2007**

Diktaren var *ei* side. Andre sider var ein utruleg viljestyrke og vitalitet som vann over alle personlege vanskar – og ein trong til å *være med* der det var bruk for det. Han hadde ei leiar-hand som kunne ordne opp i ting, og ei varm hand som nådde langt. På radarskjermen *hans* dukka det opp skuggar som han ikkje var sein om å tyde: Han har trøysta mangt eit rådvilt menneske med si trygge ro. Dei velsignar minnet hans aller mest. Innom sitt yrkeslaug gjorde han eit stort arbeid, men det var ikkje nok, han trong vidare felt.

Mange mange kjenner og Inge Krokann frå talarstolen, der han var ein meister, og alle har igjennom radioen høyrte det gode mælet hans.

Så lognt. Men det kunne også låte myndig som slag på malm. Det hadde makt. Eit undrande sinn, og myndig leiar-sinn hadde på ein fin måte sameint seg i han. Vi er takksame for å ha fått levt saman med han i tida. No står vi att i saknad, tenker oss om, i vårt hastande jag.

Det er kaldt i kveld. Med gneistrande stjerner. Inni oss seier det:
Inge Krokann er død.

Tarjei Vesaas

Minneord i Norsk Rikskringkasting 28. desember 1962. Trykket i Syn og Segn hefte 3 1963.

TILLITSVALGTE

Leder

Ola Fyksen

Nestleder

Eva Aamodt

Kasserer

Morten Kleiven

Sekretær

Svein Fyksen

Styremedlemmer

Tor Kristian Nordvang

Ivar Wold

Ingvar Kalrud

Leder i boknemnda

Ivar Blekastad

Ansvar Slekter/garder bind

II

Arne Halvorsen

Boksalgsansvarlig

Ivar Wold

salg@gausdalhistorielag.no

Leder for fotoregistrering

Tor Korsvold

Leder for slektsgranskning

Gunnar Rundtom

Arkivansvar

Kjell Håkon Reistad

Ansvar småbr.lagshistorie

Per Audun Øvstehage

Koordinator Ulsrudutvalg

Birgit Kraabøl

Leder Skolemuseum

Torgunn Holm Maurset

Intervjugruppe

Ivar Arne Nordrum

Terje Wold

Ingeborg Olstad

Se vår hjemmeside:

www.gausdalhistorielag.no

E-post:

post@gausdalhistorielag.no

Bankkontonr:

2003 20 08276

Årsmøte

Gausdal Historielag har årsmøte i Ø. G. Prestegard søndag 4. mars kl 1900. Saker kan fremmes for årsmøtet av alle medlemmer. Saker fremmes skriftlig og sendes styrets leder innen lørdag 25. februar 2012. Styret

Medlemsmøter

Slektsgranskings- og fotomøter finner sted i våre lokaler i Prestegarden hver første mandag i måneden. I år står vi igjen med den 5. mars- 2. april- 4. juni- 1. oktober- 5. november- 3. desember. Vel Møtt!

Vi har samtlige bøker til salgs, historielagets utgivelser, lokalproduserte bøker, Sigstad-hilsningskort med motiver fra Gausdal, kartblad samt CD'er med slektsopplysninger. Mange bøker til nedsatt pris!

Levering av materiale til historielagets arkiv. Vi mottar gjerne materiale for oppbevaring i vårt dertil egnede hvelv. For å sikre forskriftsmessig avlevering og registrering anbefaler vi våre månedlige medlemsmøter eller direkte kontakt med arkivansvarlig, tlf. 90066640.

Gausdal Historielag vil takke for all støtte og gaver av bøker, bilder og gjenstander i 2011.

.....
: **Gausdal Historielag takker** :
: **for minnegaven etter** :
: **Mathias Midtliens** :
: **begravelse.** :
.....